

Stemgedrag van landelijke partijen bij moties over dierenwelzijn

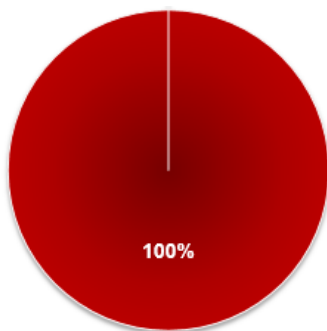
Gebaseerd op het stemgedrag van circa 400 moties over de regeringsperiodes Rutte II en Rutte III.

Coalitiepartijen

Hoe vaak stemden de partijen vóór of tégen dierenwelzijn?

Scores **sinds aantreden Kabinet Rutte-III** (26 oktober 2017):

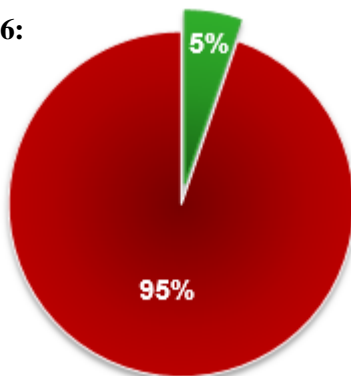
VVD en CDA:

■ Diervriendelijk ■ Dier-onvriendelijk

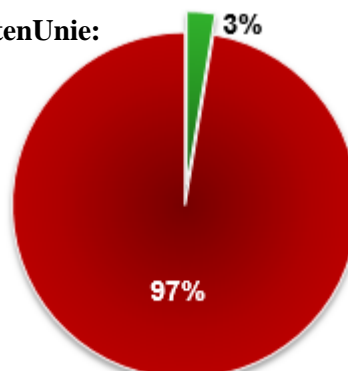
- VVD en CDA stemden geen enkele keer diervriendelijk;
- Tijdens Rutte-II was dit voor het CDA nog 10% en voor de VVD 5%.
- Tezamen zijn VVD en CDA extreem dieronvriendelijk. Ze krijgen hiervoor ruim baan van D66 en CU. En dat terwijl de CU de minister levert die over dierenwelzijn gaat.

D66:

■ Diervriendelijk ■ Dier-onvriendelijk

ChristenUnie:

■ Diervriendelijk ■ Dier-onvriendelijk

- D66 stemde na toetreding tot de regering Rutte-III in 5% van de gevallen diervriendelijk
- Dat is een behoorlijke verschuiving ten opzichte van de periode Rutte-II, toen D66 in de oppositie zat. Destijds stemde de partij nog in 58% van de gevallen diervriendelijk.
- De ChristenUnie stemde in 3% van de gevallen diervriendelijk. Onder Rutte-II was dit nog 31%.
- De invloed van VVD en CDA op D66 en de ChristenUnie is duidelijk. Andersom is hier geen sprake van. CDA en de VVD zijn zelfs nog dieronvriendelijker geworden.

Verschil Rutte-II en Rutte-III

Hoe vaak stemde een partij diervriendelijk?

Vershil tussen Rutte-II en Rutte-III

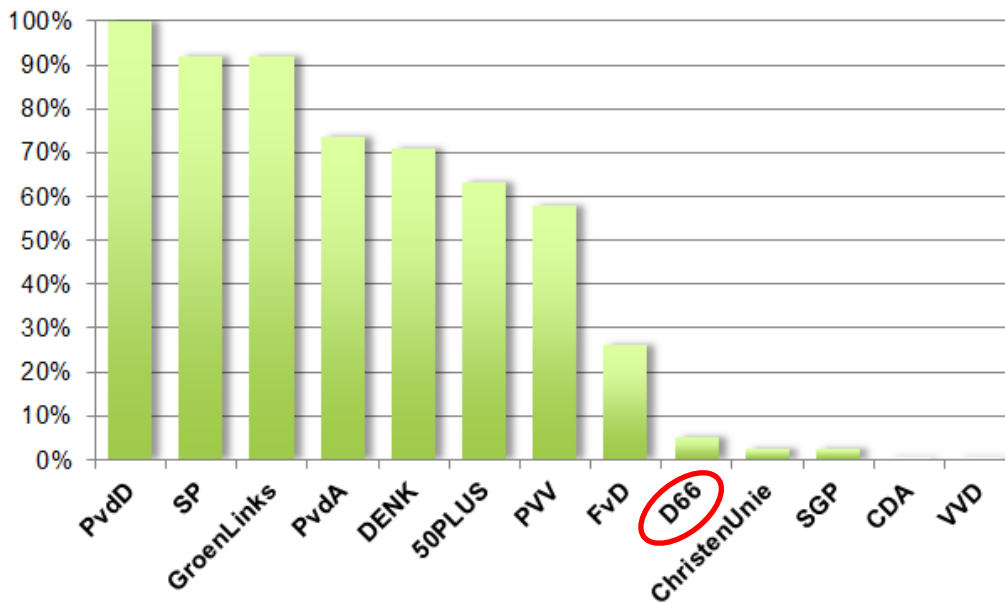
Percentage diervriendelijke stemmen

	<i>Rutte II</i>	<i>Rutte III</i>	<i>verschil Rutte-II en Rutte-III</i>
PvdD	99%	100%	1%
GroenLinks	91%	92%	1%
SP	86%	92%	6%
DENK	51%	71%	20%
PvdA	35%	74%	39%
50PLUS	65%	63%	-2%
PVV	62%	58%	-4%
FvD	n/a	26%	
D66	58%	5%	-53%
ChristenUnie	31%	3%	-28%
SGP	20%	3%	-17%
CDA	10%	0%	-10%
VVD	5%	0%	-5%

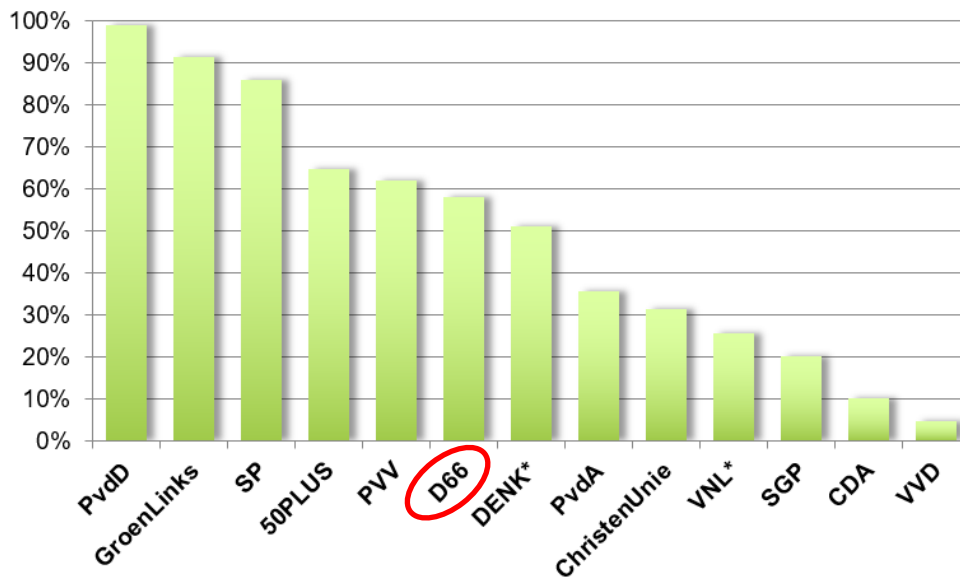
- ChristenUnie en vooral D66 zijn in deze regering een stuk minder diervriendelijk geworden.
- DENK maakt een opmerkelijke verschuiving richting diervriendelijkheid
- Ook de PvdA – bevrijd van het juk van de VVD – stemt een stuk diervriendelijker nu ze in de oppositie zit. Aan het einde van Rutte II (in de periode maart 2016 – maart 2017) stemde de PvdA in slechts 14% van de moties voor de dieren. Het verschil tussen deelnemen aan regering of oppositie is dan zelfs 60%.
- Opmerkelijk is de lage score van FvD. Paul Cliteur is de FvD partijfilosoof, maar was eerder lijstduwer van de PvdD, ambassadeur van Varkens in Nood en schrijver van diverse boeken en artikelen over de gelijkheid van mens en dier en over de noodzaak om dieren en ecosystemen rechten te geven. FvD gelooft niet in klimaatverandering, Baudet liet een gebraden speenvarken aanrukken om de winst bij het Oekraïnerferendum te vieren en de partij stemt meestal tegen de dieren.

Score van de partijen - hoe diervriendelijk heeft een partij gestemd?

I – Rutte-III (vanaf 26 oktober 2017 tot 13 maart 2018)

II – Rutte-II

Opmerkelijke verandering in stemgedrag coalitiepartijen

Het is opmerkelijk te zien hoe deelnemers aan de regeringscoalitie hun positie aanpassen aan de VVD. Tijdens Rutte-II was dit de PvdA – nu zijn het de ChristenUnie en vooral D66. De VVD zelf hoeft geen enkele concessie te doen aan haar coalitiegenoten; de koers wordt steeds dieronvriendelijker.

Hieronder is de opmerkelijke verschuiving in stemgedrag zichtbaar gemaakt; er worden drie periodes met elkaar vergeleken:

1. De periode Rutte-II
2. Het jaar in aanloop naar de verkiezingen van maart 2017 . De PvdA maakte toen nog deel uit van de regering Rutte-II, D66 en de ChristenUnie zaten in de oppositie.
3. De periode ná de verkiezingen van maart 2017 t/m het aantreden van Rutte-II op 26 oktober
4. De periode ná het aantreden van Rutte-III

Stemgedrag partijen bij diervriendelijke moties

Hoe vaak stemde een partij vóór een diervriendelijke motie?

	VVD	CDA	PvdA	CU	D66	aantal moties
Rutte-II	5%	10%	35%	31%	58%	361
<i>Jaar in aanloop naar de verkiezingen (15.03.2016 tot 15.03.2017)</i>	4%	6%	14%	14%	45%	109
<i>Na verkiezingen tot start Rutte-III (16.03.2017 - 25.10.2017)</i>	3%	3%	69%	23%	36%	39
Rutte-III (26.10.2017 - 13.03.2018)	0%	0%	74%	3%	5%	38

In de Tweede Kamer is momenteel in theorie sprake van een diervriendelijke meerderheid, tenminste als er gekeken wordt naar de partijprogramma's en D66 bij het diervriendelijke blok wordt gerekend.

diervriendelijk		dieronvriendelijk	
PVV	20	VVD	33
D66	19	CDA	19
GroenLinks	14	SGP	3
SP	14	FvD	2
PvdA	9	ChristenUnie	5
PvdD	5		
50Plus	4		
DENK	3		
	88		62

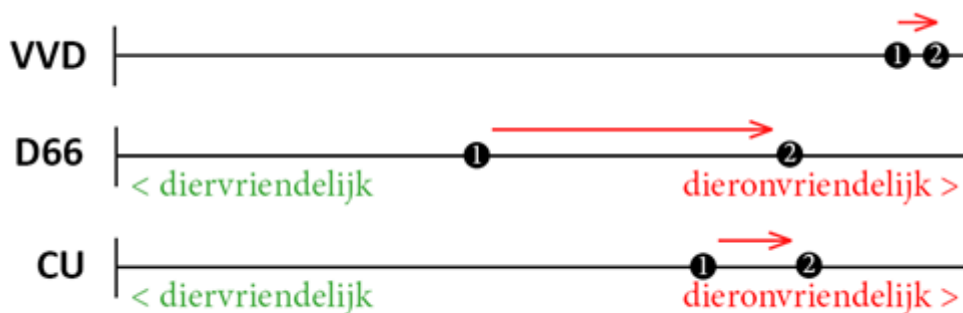
In de praktijk stemt D66 helaas vrijwel altijd mee met de dieronvriendelijke partijen. De draai van D66 heeft hierdoor extra gewicht gekregen.:

diervriendelijk		dieronvriendelijk	
PVV	20	VVD	33
GroenLinks	14	CDA	19
SP	14	SGP	3
PvdA	9	FvD	2
PvdD	5	D66	19
50Plus	4	ChristenUnie	5
DENK	3		
	69		81

'Groene' partijen D66 en ChristenUnie gegijzeld door dieronvriendelijk VVD en CDA

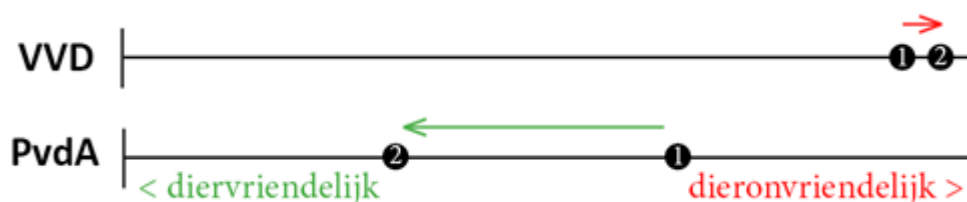
- CDA en VVD hebben D66 en ChristenUnie in de tang: vrijwel geen enkele diervriendelijke motie wordt nog gesteund door deze partijen sinds het aantreden van Rutte-III.
- D66 stemt in 81% van de gevallen mee met het CDA en de VVD. Vóór de verkiezingen van maart 2017, toen D66 nog in de oppositie zat en nog niet in beeld was als regeringskandidaat, was dit nog slechts 46%.
- De ChristenUnie stemt in 88% van de gevallen mee met het CDA en de VVD. Vóór de verkiezingen van maart 2017 was dit 72%.
- D66 en CU zijn opgeschoven richting VVD en CDA; opmerkelijk is dat het CDA en VVD op hun beurt helemaal niet bewegen; deze partijen waren bijzonder dier-onvriendelijk, het zijn dus D66 en de ChristenUnie die bewegen – niet de VVD en het CDA.

Verdeling partijen op schaal van diervriendelijkheid, verandering ten opzichte van Rutte-II:

- De PvdA heeft zich 'bevrijd' van de VVD, waar de partij tijdens Rutte-II mee in een coalitie zat. De partij stemt nu een stuk diervriendelijker.

Verdeling partijen op schaal van diervriendelijkheid, verandering ten opzichte van Rutte-II:

D66 - mooie woorden in verkiezingsprogramma's versus daadwerkelijk stemgedrag

D66 staat bekend als partij die het dierenwelzijn hoog in het vaandel heeft. In de periode Rutte-II – toen D66 in de oppositie zat – stemde de partij in 58% van de gevallen diervriendelijk.

Sinds D66 deel uitmaakt van de regering (sinds 26 oktober 2017) stemt D66 onder invloed van de VVD en CDA een stuk dieronvriendelijker. Het percentage diervriendelijke stem is sinds de toetreding tot de regering dramatisch gekelderd tot 5%.

Algemeen

Diervriendelijk stemgedrag (vóór toetreding tot de regering, ná de verkiezingen van maart 2017):

- D66 stemde *voor* een motie die inzet op cameratoezicht in alle Nederlandse slachthuizen ([april 2017](#))
- D66 stemde *voor* een motie die de regering oproept om de doorvoer van walvisvlees door Europese havens een halt toe te roepen ([mei 2017](#))
- D66 stemde *voor* een motie die de regering oproept zich op Europees niveau in te spannen voor het gebruik van zwarte lijsten voor houders van dieren die een beroepsverbod hebben gekregen ([sept 2017](#))

Dieronvriendelijk stemgedrag tijdens Rutte III

- D66 stemde *tegen* alle moties die inzetten op de aanpak van stalbranden. ([juli 2017](#), [sept 2017](#), [dec 2017](#))
- D66 stemde *tegen* een verbod op het levend koken van kreeften en krabben ([maart 2018](#), [feb 2018](#))
- D66 stemde *tegen* een wettelijke verankering van weidegang voor koeien ([feb 2018](#))
- D66 stemde *tegen* een verbod op het couperen van varkensstaarten ([feb 2018](#))
- D66 stemde *tegen* een verbod op het slaan van dieren ([dec 2017](#))
- D66 stemde *tegen* een onderzoek naar alternatieven voor oormerken ([dec 2017](#))

Verminderen van vleesproductie

Tekst in het verkiezingsprogramma:

“In Nederland moeten we de negatieve effecten [van de landbouw] verminderen, door **minder vlees te produceren**” ([bron](#))

“D66 wil de **vleesconsumptie en –productie verlagen**. Op grote schaal vlees produceren is geen duurzaam verdienmodel voor Nederland.” ([bron](#))

“D66 wil **natuurinclusieve landbouw**: landbouw die in balans is met natuur en biodiversiteit” ([bron](#))

Stemgedrag na Rutte II:

D66 stemde **tegen** elke motie die een krimp van de veestapel in Nederland voorstaat:

Motie PvdD, april 2017: Binnen de komende kabinetsperiode zal een substantiële krimp van de veestapel moeten worden gerealiseerd > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, september 2017: De regering moet een plan van aanpak opstellen om het aantal landbouwdieren in Nederland terug te dringen en zo bij te dragen aan een versterking en verbetering van de biodiversiteit in ons land > **D66: “tegen”**

Motie GroenLinks, SP, september 2017: Regering moet scenario's in kaart brengen op welke wijze en in welk tempo de veestapel verkleind kan worden > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, september 2017: We moeten de politieke moed opbrengen om toe te geven dat een krimp van de Nederlandse veestapel onvermijdelijk is > **D66: “tegen”**

Motie SP, GroenLinks, december 2017: Regering moet een transitieagenda te ontwikkelen voor de inkrimping van de veehouderij in Nederland > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, december 2017: De regering moet maatregelen te treffen om het aantal dieren in de intensieve veehouderij te beperken en zo de fijnstofuit-stoot tot onder de EU-norm terug te brengen > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, februari 2018: De regering moet de regie nemen in de omslag naar een diervriendelijke en ecologisch houdbare vorm van voedselproductie > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, februari 2018: De regering moet zich inzetten voor een einde aan de Europese subsidies op de promotie van vlees, zuivel en eieren > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, SP, PvdA, GL, maart 2018: krimp van veestapel moet expliciet onderdeel worden van energieakkoord > **D66: “tegen”**

Geen enkele van deze moties werd aangenomen.

Verminderen van vleesconsumptie

Tekst in het verkiezingsprogramma:

*“We stimuleren het opschalen van de productie van **vleesvervangers**. D66 wil de **vleesconsumptie en -productie verlagen**. Op grote schaal vlees produceren is geen duurzaam verdienmodel voor Nederland, en de overgang naar plantaardige eiwitten biedt ondernemers nieuwe kansen.” ([bron](#))*

*“D66 is voorstander van een **gedeeltelijke vervanging van dierlijke eiwitten** in voedsel door plantaardige alternatieven, omdat dit beter is voor dieren, voor de planeet en voor de consument.” ([bron](#))*

Stemgedrag:

D66 stemde **tegen** vijf van de zeven moties die de ontwikkeling van vleesvervangers en de transitie naar plantaardige voeding stimuleren:

Motie PvdD, GroenLinks, november 2017: De regering moet af zien van de algemene verhoging van het lage btw-tarief en in plaats daarvan een vleestaks in te voeren > **D66: “tegen”**

Motie PvdD en GroenLinks, december 2017: De regering moet een langjarig programma te ontwikkelen waarmee de productie en consumptie van dierlijke voedingsproducten sterk wordt gereduceerd > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, GroenLinks, december 2017: De regering moet scholen en andere onderwijsinstellingen aanmoedigen het een dagje zonder vlees in te stellen > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, december 2017: eetgelegenheden vd overheid moeten standaard een vegetarische menukaart hebben, gerechten met vlees kunnen op verzoek worden besteld > **D66: “tegen”**

Motie PvdD, december 2017: Regering moet een voorlichtingscampagne starten over minder vlees voor een betere gezondheid > **D66: “tegen”**

D66 stemde **voor** twee van de zeven moties die de ontwikkeling van vleesvervangers en de transitie naar plantaardige voeding stimuleren:

Motie PvdD, september 2017: Regering moet inzetten op verkleining aandeel dierlijke eiwitten (eiwit-transitie) als een van de doelen van de herziening van het Europese landbouwbeleid > **D66: “voor”**

Motie PvdD, november 2017: Regering moet opschaling van de productie van vleesvervangers stimuleren en zo de vleesconsumptie en -productie te verlagen > **D66: “voor”**

Tekst in het verkiezingsprogramma:

“In de komende jaren wil D66 dat in Nederland en in Europa verdere stappen worden gezet om dierproeven in sterke mate verder terug te dringen.” ([bron](#))

Stemgedrag:

D66 stemde **tegen** een motie om de subsidie aan BRPC te stoppen:

Motie PvdD, december 2017: Subsidie aan proefdiercentrum BRPC moet stoppen > **D66: “tegen”**

Veetransport

Woorden in het verkiezingsprogramma:

“**D66 wil dat de goede zorg voor dieren verder wordt versterkt.** Dat vraagt om veetransporten die korter en comfortabeler worden.” ([bron](#))

Sstemgedrag:

D66 stemde **tegen** een drie moties die de controle op en het welzijn tijdens veetransporten verbeteren:

Motie PvdD, april 2017: De regering moet mogelijkheden in kaart te brengen van cameratoezicht op andere onderdelen van de vleesindustrie, zoals veetransport en –houderij
> **D66: “tegen”**

Motie PvdD, mei 2017: De regering moet zo snel mogelijk, maar uiterlijk eind 2017, 100% gps-controle op Nederlandse veetransporten realiseren en verplichting daartoe niet uit te sluiten > **D66: “tegen”**

Motie GroenLinks en SP, maart 2018: De regering moet in de komende maand met de branchevereniging in gesprek te treden om toe te treden tot het nationaal plan, en indien dat niet tot resultaat leidt zo snel als mogelijk de Kamer een wettelijke regeling voor te leggen waarin veetransporten boven de 35 graden verboden worden > **D66: “tegen”**

D66 stemde **voor** een motie die verbetering van het welzijn tijdens veetransporten voorstaat:

Motie PvdD, PVV, juli 2017: Het hitteprotocol moet worden aangescherpt omdat het huidige protocol maar weinig heeft opgeleverd > **D66: “voor”**

ChristenUnie – een groene partij?

De ChristenUnie staat heeft een ‘groen’ imago. Natuurmonumenten riep in maart 2018 ChristenUnie Kamerlid Carla Dik-Faber nog uit tot Groenste Politicus 2017. Dat is opmerkelijk, aangezien de partij sinds de verkiezingen van maart 2017 tegen 67 van de 77 ingediende diervriendelijke stemde. In 88% van de gevallen stemde de partij mee met de dieronvriendelijke coalitiegenoten CDA en VVD.

Dieronvriendelijk stemgedrag:

Moties waar coalitiegenoot D66 vóór stemde, maar CU *tégen*, samen met CDA en VVD:

- De CU stemde *tegen* de aanscherping van het hitteprotocol voor dieren tijdens transport ([sept 2017](#))
- De CU stemde *tegen* een motie die de regering oproept zich op Europees niveau in te spannen voor het gebruik van zwarte lijsten voor houders van dieren die een beroepsverbod hebben gekregen ([sept 2017](#))
- De CU stemde *tegen* een motie die de regering vraagt in te zetten op verkleining aandeel dierlijke eiwitten (eiwit-transitie) als een van de doelen van de herziening van het Europese landbouwbeleid ([sept 2017](#))
- De CU stemde *tegen* een motie die de regering oproept de productie van vleesvervangers te stimuleren ([nov 2017](#))

Andere moties waar CU tegen stemde:

- CU stemde *tegen* alle moties die inzetten op de aanpak van stalbranden. ([juli 2017](#), [sept 2017](#), [dec 2017](#))
- CU stemde *tegen* een verbod op het levend koken van kreeften en krabben ([maart 2018](#), [feb 2018](#))
- CU stemde *tegen* een wettelijke verankering van weidegang voor koeien ([feb 2018](#))
- CU stemde *tegen* een verbod op het couperen van varkensstaarten ([feb 2018](#))
- CU stemde *tegen* een verbod op het slaan van dieren ([dec 2017](#))
- CU stemde *tegen* een onderzoek naar alternatieven voor oormerken ([dec 2017](#))

Verkiezingsprogramma:

“De overheid moet de productie en consumptie van plantaardige eiwitten in Europa en Nederland stimuleren” ([bron](#))

Toch stemde de ChristenUnie tegen **alle** 15 moties die inzetten op bevordering van plantaardige eitwitconsumptie en –productie en het verminderen van de veestapel.

Uitgangspunten voor het onderzoek

- Onderzoekperiode: maart 2017 (nieuwe Tweede Kamer na de verkiezingen) t/m 13 maart 2018
- Gemeten is het stemgedrag van politieke partijen bij *diervriendelijke moties*
- In totaal zijn 77 moties meegenomen in het onderzoek
- Moties die alleen gaan over natuur en milieu en/of insecten zijn niet meegenomen
- Moties die wij als onvoldoende diervriendelijk beoordeelden zijn niet meegenomen